

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 5. Respondetur argumentis quorundam recentiorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

realiter prout est à parte rei, non est solum mediata Dei cognitio ex creaturis, sed & immediata, & omnimoda comprehensio. Licet autem cognitio quæ est confusa tantum, & inadæquata realiter, sit imperfecta: non tamen illa quæ præcisivè tantum habet à parte rei.

26. Instabis cum Herice: Sicut negandum Deo iudicium probabile ex principio probabili illatum, licet ex tali principio conclusio probabiliter cognoscibilis sit: quia in ipso iudicio probabili est inclusa imperfectio fallibilitatis: pariter, quia in cognitione Dei ex creaturis includitur imperfectio præcisionis & confusionis, neganda est Deo, etiam si alio modo ex creaturis cognoscibilis non sit: & etiam si per illam Deus se cognosceret, quantum cognosci potest ex creaturis. Respondeo non esse negandum Deo iudicium evidens & infallibile de probabili connectione conclusionis cum principio probabili. Deus enim cognoscit evidenter omnem veritatem, & omnes rerum connexiones, qualescunque illæ sint. Est autem verum probabile esse vi illius principij, quod talis conclusio secutura sit: siue quod possit probabiliter sequi ex illo. Iudicium verò assertivum absolute, quod secutura sit re ipsa, est intrinsecè imprudens, fallibile, & te obnoxium formidini oppositi: adeoque Deo profusus indignum. Divinitas enim non opinatur, vel sapienter, ait S. Augustinus tract. 37. in Iohannem. Sed nego talem imperfectiorem, aut aliam Deo indignam, includi in evidenti & infallibili cognitione Dei ex creaturis. Nam licet sit præcisiva & confusa quodammodo, id est, non attingens distinctè Deum secundum omnem rationem quæ est: illa præcisio est tantum secundum nostram considerationem, inadæquate concipientem actum illum divinum, qui totaliter sumptus prout est à parte rei, est perfectissima Dei cognitio & plena comprehensio. Non est autem imperfectio quod actus ille divinus inadæquate sumptus, & secundum quid consideratus, sit præcisivus & inadæquatus objecto eiusdem actus integrè sumpti prout est in re.

Nec ullam continet imperfectionem Deo reputantem

SECTIO V.

Respondetur argumentis quorundam Recentiorum.

27. Superest respondere argumentis quorundam Recentiorum, qui contendunt Deum non posse cognoscere possibilium in sua essentia, ut in medio cognito, neque tanquam in intelligentia & reali eorum expressione, vel in virtute & potentia eorum productrice. Ad quod probandum supponunt, cognitionem mediatam definiti illam quæ fit aliquo alio

Proposuntur argumenta contra scientiam possibilium in Deo.

mediante, quo præsupposito, & priùs ratione præcognito, cognoscimus aliud, propter aliquam eius cum illo connexionem: sicut per præmissa cognoscimus conclusionem. Hoc supposito docent primò, quando potest aliquid attingi cognitione per se separabili, & non inuolvente cognitionem eius ad quod dicitur esse medium; potest esse medium ratione priùs præcognitum modo explicato. Quo pacto, inquiunt, decretum se incarnandi esse potest Deo medium ratione priùs cognitum, in quo videat incarnationem esse futuram. Nam distinguuntur rationes, ac separari possunt hæ duæ cognitiones. Prima quæ dicit, *Decerno me incarnare*: & alia quæ dicit, *Incarnatio futura est, quandoquidem ita decerno, & decretum meum est infallibile*. Deus etiam potest in sua essentia, ut imperfectè imitabili à creaturis, eas cognoscere: quemadmodum pictori, Ex. gr. templum potest esse medium præcognitum, ex quo formare cognitionem imaginis à se pingendæ, imperfectè templum representantis. Nam illæ duæ cognitiones possunt separari: posset enim pictor sistere in aspectu prototypi, & non inde formare ideam imaginis. Deus autem est prototypus, saltem respectu creaturæ intellectualis, quæ est formata ad imaginem Dei: imò cæteræ omnes aliquam videntur & vestigium essentia divinae retinent.

Docent secundò, essentiam divinam, ut est cognitio vel virtus possibilium, sub hoc conceptu obiectivo non posse esse medium, ratione priùs præcognitum, in quo Deus mediatè cognoscat possibilium modo supra explicato. Quia nisi possint duæ res, vel rationes obiectivæ, subsistere conceptibus per se separabilibus, & adæquate distinctis; altera alteri medium esse non potest ratione priùs cognitum. Sed essentia divina, sub conceptu obiectivo cognitionis possibilium, vel virtutis productivæ, non potest subsistere duobus conceptibus per se separabilibus, & adæquate distinctis; ergo &c. Maiorem probant, quia si una est medium priùs cognitum: ergo eius cognitio est causa, saltem virtualis, cognitionis alterius. Ergo est distincta: nam omnis causa est distincta adæquate à suo effectu. In in discursu, qui in multorum sententia supponitur esse actus realiter simplex, notitia antecedens est tamen causa virtualis notitiæ consequentis, & per se separari potest, id est, potest esse actus, qui præexistat in notitia antecedentis; sicut in enthymemate, & in syllogismo, semper distinctis propositionibus enunciantur antecedens & consequens. Denique quod est medium ratione priùs præcognitum, est tale formaliter per cognitionem, nam esse cognitum est denominatio extrinseca à cognitione. Ergo si est priùs cognitum, est prior ratione eius cognitio.

Minorem verò eiusdem argumenti, nimirum quod divina essentia, sub conceptu obiectivo cognitionis possibilium non possit

Primum documentum Ad. veritatis. c. 1.

28. Secundum documentum.

29.

subi.

Subiacere duobus conceptibus ratione distinctis & separabilibus, quorum alter sit causa virtualis alterius, probant primò, quia omnis cognitio essentia diuina, quã intelligentia seu cognitionis creaturarum, essentialiter inuoluit & constituitur intrinsecè per aliquam apprehensionem creaturarum, vt per se notum est: nullis enim terminis potest explicari cognitio cognitionis creaturæ, non factã aliquã creaturæ mentione. Sed nulla causa, etiam virtualis, constituitur formaliter & intrinsecè per suum effectum: ergo cognitio essentia diuinæ, vt cognitionis possibilem, non potest esse causa virtualis cognitionis possibilem. Secundo, relata sunt simul natura & cognitione: seu omnis cognitio relati quã talis, in eodem signo naturæ & rationis indiuisibili includit aliquam apprehensionem sui correlati. Sed diuina cognitio possibilem, vt talis, est relata ad creaturas: ergo in eodem signo rationis cum illã apprehenditur creatura possibilem. Ergo non est medium ratione prius, seu in priori signo rationis præcognitum. Addunt testimonium D. Thomæ ex q. 14. a. 6. ad 2. sed illud supra exposuimus alia occasione n. 22.

Docent terò, posse generationem multam cognosci in alio, licet non vt in medio ratione prius cognitio: atque ita in Deo creaturas, & Deum in creaturis cognosci. Dupliciter autem aiunt id fieri. Primò, quando duo coniunguntur comparatiuè, ita tamen vt alterum sit id in quod directè fertur intellectus, neque tamen dar illi perfectam alterius notitiam. Atque ita, inquit, videt se Deus in creaturis per actum, per quem dicit, *ha creatura me indiget*. Sed huic termino, me, responder notitia quidditatiua, quam Deus de se habet: non tamen hausta à creaturis. Nam cognitio Dei ex creaturis est tantum analogica. Secundo modo vnum videtur in alio, puta creatura possibilem in Deo; quã ita se habet in quo aliud dicitur videri, vt ipsum per se physicè determinans, vel æquiualeuter implens officium obiecti, determinat ad notitiam alterius, vt sibi connexi. Tunc enim facit vt penetrando ipsum, intelligamus illud cum quo habet connexionem. Ita, inquit, affectus noster seu amor actualis erga sanitatem, parit notitiam secundam & reflexam sanitatis. Solum enim affectus noster est notis præsens, & sanitas abest. Et tamen dum affectus præsens causat notitiam sui, in illò intelligimus habitudinem ad sanitatem, & proinde sanitatem ipsam. Sed ibi non sunt distinguenda duæ cognitiones, etiam ratione separabiles, quarum altera sit altera prior. Non essentialiter reflexio in affectum erga sanitatem, aliquam apprehensionem sanitatis inuoluit. Hoc modo, inquit, diuina essentia, vt est cognitio & affectus erga creaturas possibilem, potest generare notitiam creaturarum, quã intelligantur cum diuina cognitione & affectu, vt terminus cognitionis & affectus, haec illi.

Tom. I.

Contra quæ dico primò, in definitione cognitionis mediata, quæ est cognitio vnius ex alio præcognito, ob aliquam eius cum illo connexionem, particulam, præcognito, non significare prioritatem in quo, sed a quo, id est, non significare signum rationis in quo vnum cognoscatur, & non aliud: neq; etiam significare prioritatem inter cognitiones ipsas, re veneratione & virtualiter distinctas, & separabiles: quarum vna tendat in essentiam diuinam, vt cognitionem possibilem, separatim à possibilem; altera tendat in ipsa possibilem cognita vi prioris cognitionis essentia. Est enim euidenter impossibile in vllò signo rationis cognosci cognitionem possibilem, & non cognosci ipsa possibilem. Est item euidenter cognitionem essentia diuinæ, vt cognitionis possibilem, esse indiuisibiliter re & ratione, cognitionem possibilem: ita vt impossibile sit præscindere aliquam rationem in tali actu, quæ sit formaliter cognitio essentia diuinæ, vt notitia possibilem, & non sit cognitio eorum possibilem. Sed, vt bene exponit Fafolus q. 12. a. 8. dub. 12. n. 73. significat ordinem inter obiecta, prout cadunt sub cognitionem: quatenus scilicet vnum cognoscitur per se, & alterum per illud: atque ita vnum est alteri causa vt cognoscatur, quamuis vtrumque eadem indiuisibili cognitione attingatur: vnum, vt per se determinans aut mouens intellectum, tanquam obiectum formale: alterum autem non determinans aut mouens per se intellectum, sed habens ab alio vt cognoscatur, tanquam materiale per formale. Itaq; in eodè signo rationis eadem cognitio, quæ est de essentia diuina, vt notitia creaturarum, est etiam de creaturis indiuisibiliter: licet causa seu ratio propter quã est ad creaturas, sit quia est ad essentiam vt notitiam creaturarum; quæ essentia, vt talis, cognoscitur à Deo per se, & determinat aut mouet per se diuinum intellectum, velut obiectum formale respectu talis cognitionis: creatura verò non per se mouet & determinat, neque per se cognoscitur, sed per essentiam diuinam, vt obiectum formale respectu eiusdem cognitionis.

Quare subtiliter & sapienter Ferrar. 1. contra Gentes Cap. 49. in fine, loquens de cognitione, quã Deus in sua essentia, vt notitia creaturarum, cognoscit creaturas, sic ait: *Cum dicitur diuina cognitionem terminari secundario ad res creatas, per hoc non intendimus ponere ordinem in ipsa cognitione diuina secundum se: sed tantum inter cognita: & est sensus, quod res aliæ sunt secundario obiecta diuinæ cognitionis. Itaque est ordo inter obiecta, quorum vnum est causa vel ratio alteri vt cognoscatur: sed non est ordo inter cognitiones, quasi sint duæ re, vel ratione, quarum vna sit causa, saltim virtualis, alterius.* Et Marsil. in 3. quæst. 10. a. 2. p. 2. articuli ad 1. post Richard. in 3. dist. 14. a. 2. quæst. 2. ad 1. loquens de cognitione quã Beati vident creaturas in Verbo, id est, in essentia diuina, vt est cognitio creaturarum, negat

Cognitio mediata vnius ex alio præcognito, dicit prioritatem a quo, & ordinem inter obiecta.

Fafolus

Ferrar.

Marsil. Ricard.

STINO
US
RAT
VI
U.

visionem Verbi esse causam visionis creaturarum: & illa se habere visionem Verbi ad visionem creaturarum, sicut se habet Verbum ad creaturas: sed solum, inquit, Verbum est causa, ut eadem visio, quia est Verbi, sit etiam creaturarum, quas Verbum repræsentat. Quatenus scilicet Verbum illud diuinum essentiale, per seipsum cognoscitur à Beatis ut præsens & determinans intellectum instructum lumine gloriæ, cui per seipsum immediatè occurrit & obicitur: Creatura vero non per seipsas mouent & determinant intellectum Beatorum, siquidem res purè possibilis non possunt illis per se immediatè occurrere, & per se solas determinare eorum intellectum: sed attinguntur tantum ut terminus relationis Verbi ea repræsentantis, propter idemque Verbum per se cognitum.

33. Ex quibus patet falsum esse principium illud Aduersariorum: Nisi possint duæ res, vel rationes obiectiue, & subiaccere conceptibus per se separabilibus, & adæquatè distinctis, altera alteri medium esse non potest ratione priùs cognitum. Ad cuius primam probationem, nego sequelam. Non enim bene sequitur, quod si vna est medium priùs cognitum, prioritate supra explicata, ergo eius cognitio est causa saltem virtualis cognitionis alterius. Ad secundam, nego in actu illo simplici discursus, noticiam antecedentis esse causam virtuales noticiam consequentis. Cedit enim indiuisibiliter re & ratione in antecedens ut formale, & consequens ut materiale, ut connexionis necessariæ antecedentis cum consequente. Estque impossibile separari noticiam antecedentis, quæ antecedens est, & quæ connexum cum consequente, à notitia ipsius consequentis: id est, non potest esse actus qui cognoscat ambas præmissas esse veras, & ita esse connexas cum conclusione, ut posita illarum veritate conclusio necessariò sit vera; quin simul cognoscat conclusionem, & eiusque veritatem, formaliter & secundum se. Totum autem hoc debet cognosci de antecedente: nimirum non tantum propositiones in eo positas, esse veras; sed etiam ita esse connexas cum conclusione, ut si sint veræ, conclusio vera sit. Alioquin antecedens non determinat & cogit intellectum ad ascensum conclusionis: neque est sufficienter causa in actu secundo ut cognoscatur: neque denique cognoscitur perfectè ut antecedens, & ut vim habens inferendi conclusionem. Quare non sicut verbo tenus distinguitur antecedens à consequente, exprimiturque diuersis propositionibus: ita per seipsum separatur conceptibus, quorum vnus respondeat soli antecedenti, alter soli consequenti.

34. Respondent Aduersarij solum materiale antecedentis esse medium ducens in cognitionem consequentis. Puta, inquit, ordo vniversi conspectus, causa hanc illationem: Ergo est aliquis Deus qui ordinauit. Esse autem antecedens, non est ratio quædam obiectiua,

ex qua inferatur consequens: sed est denotatio extrinseca ab actuali mentis illatione. Similiter, inquit, conspectus absolutus signi materialis, puta visio formæ characteru, est causa excitans cognitionem rei significatæ.

Sed contra primum, dico esse falsum euidenter quod solum materiale antecedentis sit totum medium ducens in cognitionem consequentis. Nisi enim cognoscatur ut connexum cum consequente, non causat noticiam consequentis. Quare est medium ut antecedens formaliter sumptum, id est, ut inferens veritatem conclusionis, ratione connexionis necessariæ veritatis antecedentis cum veritate consequentis, iuxta definitionem syllogismi traditam ab Aristotele I. Priorum analyticæ. *Syllogismus est oratio in qua, quibusdam positis, aliud quid ab his qua posita sunt, necessariò sequitur, eò quod hæc sunt.* Nota, eò quod hæc sunt, id est, ut connexionis veritatis illorum, cum veritate eius quod sequitur. Quare non sufficit cognitio antecedentis materialiter tantum considerati. Esse autè antecedens formaliter, est esse connexum, ut bonæ illationis cum consequente: & cognosci ut antecedens formaliter, est cognosci esse ita connexum. Sic ut aliquis ex multà ordinatione infert Deum esse, debet assumere aliud principium, quod tantus ordo non possit esse nisi à Deo: & cognoscere necessariam connexionem vniuersi quod principij cum Dei existentia. In omni autè discursu formali & successiuo sunt plures actus circa antecedens & consequens. Sed non cognoscitur perfectè antecedens, ut vim habens inferendi conclusionem, nisi cognoscatur ut connexum cum illa, ita ut ex illius veritate sequatur necessariò veritas conclusionis.

35. Contra secundam, dico similiter solum materiale signi non esse medium totum, & causam sufficientem ad excitandam cognitionem rei significatæ. Nisi enim cognoscatur institutio, & valor characterum, ut g. non excitabit. Debet ergo necessariò cognosci ut institutum, id est, ut signum formaliter. Est enim signum ex instituto formaliter per institutionem, seu impositionem ad significandum id quod significat, quæ institutio non cognoscitur sine re significata.

Ad tertiam probationem, Respondeo id quod est medium rationale priùs præcognitum in intellectu superius explicato, esse tale formaliter per hoc quod est alteri causa ut cognoscatur, tanquam formale propter quod istud cognoscitur. Neque propterea vnus cognitio est prior, quam cognitio alterius: sed eadem cognitio indiuisibiliter re & ratione, cedit in vtrumque in vnum, ut formale in alterum, ut materiale. In vnum directè & per se cognitum: in alterum, non per se, sed per, & propter aliud, cui connexum est.

36. Ad alterum argumentum de relatis, Respondeo axioma illud, Relata sunt simul natura & cognitione, esse intelligendum de relatis categoricis, quorum neutrum est alterius causa, & simul tempore sunt, simulque necessariò cognoscuntur, id est, sine

Notitia
discursiva
tendit in
diuisibili-
ter in ante-
cedens &
consequens.

35.
Solum ma-
teriale an-
tecedentis
non est
totum
medium
cognoscens
consequens.

36.
Nec mate-
riale signi
ad cognoscendam
rem significatam.

37.
Relata et-
regocia
sunt simul
natura &
cognitio-
ne.

primitate saltem, in quo, quia neutrum potest sine altero cognosci: sed debent necessariò cognosci conceptu comparatiuo, cadente in utrumque, si cognoscuntur vt relata. At verò ex relatis transcendentalibus vnum potest esse naturá prius altero, vt causa, effectus: actio, terminò: materia, formis ex ipsa eductis. Imò & prius tempore: quia non coexistunt necessariò. Relatio autem cognitionis ad obiectum, quæcunque illa in Deo sit, est transcendentalis, vt docent Magister Sentent. Aletis, Albertus, S. Thom. S. Bonavent. Henricus, Scotus, Aureol. Marfil. Richard. Gabr. Chartus. Capreol. Ferrar. Caiet. Molin. Valq. quos citat & sequitur Didacus Ruis disp. 5. de sciétia Dei sect. 2. num. 8. & disp. 10. sect. 4. num. 10. quibus adde Defalas 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 4. n. 45. & Albertin. in coroll. princip. 1. coroll. 4. q. 4. num. 10. Multòque magis potest vnum ex relatis transcendentalibus esse alteri medium cognitionis: quatenus potest per se obijci intellectui, & trahere alterum in cognitionem intellectus, vt materiale per ipsum cognoscibile: Quò pacto Beati habentes omnipotentiam Dei sibi presentem, & per se determinanter intellectum instructum lumine gloriæ ad sui cognitionem, cognoscunt per illam possibile, ita vt omnipotentia sit causa, & motuum formale cognoscendi possibile.

38. Dico secundò Adversarios in sua prima & tertia assertione id ipsum docere quod dicimus, cum aiunt Deum cognoscere creaturas in sua essentia vt perfectè imitabili à creaturis: vel in seipso vt directè cognito, & per se determinante ad notitiam creaturarum velut sibi conexum: ac vice versa posse seipsum cognoscere in creaturis directè cognitis, quæ dent illi sui ipsius notitiam, id est, quæ sint illi occasio cognoscendi seipsum, ob dependentiam creaturæ à se, notitiæ æquivalente huic propositioni, *Ista creatura me indiget.* Nam per huiusmodi cognitiones non cognoscuntur Deus & creatura, vel Deus in creaturis, aut creatura in Deo, simplici intuitu qui directè & immediatè feratur in utrumque: sicut multi colores videntur vno intuitu directè & immediatè in tabula picta, quando simul tota cernitur: sed vnum cognoscitur directè & per se, alterum tantum per illud. Vnum per se determinat intellectum, & est alteri ratio & occasio vt cognoscatur: alterum tantum attingitur vt conexum cum illo, tratente simul ipsum in cognitionem: ad eum modum quo quis visa imagine, cognoscit Regem per imaginem, determinatus ab imagine per seipsum immediatè visui occurrente, & mouente ad sui cognitionem: non autem à Rege, qui non est præseps aspectui, neque per se immediatè illi occurrat, aut determinat ad sui cognitionem.

39. Sed falluntur primò, cum negant hoc non esse cognoscere mediatè, seu per aliud tantum medium præcognitum. Nam quicquid est alteri causa vel ratio & occasio vt cognoscatur, est illi in medium vt cognoscatur. Et si se habet vt motuum & obiectum formale, est medium præcognitum, id est, obiectum quod per se directè cognitum, est alteri causa vel ratio vt cognoscatur, determinatque intellectum ad illius cognitionem.

Falluntur secundò, si putant notitiam illam, quæ Deus cognoscit creaturas in sua essentia vt imperfectè imitabili à creaturis, vel seipsum in creaturis vt à se dependentibus, posse distingui in duos conceptus, quorum vnus præcisè sistat in Deo, vel in creaturis. Nam impossibile est cognitionem illam quæ Deus cognoscit suam essentiam vt imitabilem à creaturis, vel creaturas vt à se dependentes, non cadere indiuisibiliter re & ratione in Deum & creaturas: æquè ac impossibile est cognitionem essentia diuinæ prout est cognitio possibile, non tendere indiuisibiliter re & ratione in ipsa possibile.

40. Falluntur tertio, si putant sufficere ad prædictas cognitiones Dei in creaturis, vel creaturarum in Deo, cognosci essentiam imitabilem materialiter, id est, essentiam quæ est imitabilis: & non formalem, quæ enus est imitabilis: vel cognosci creaturas quæ dependent, sed non quæ dependent. Nam vnum non est alteri causa vel ratio vt cognoscatur, nisi vt conexum cum illo, & propter connexionem. Propter illam enim trahit secum alterum in cognitionem. Non trahit autem, neque intellectum mouet, nisi vt medium cognitum: ergo debet cognosci vt conexum. Ergo vt creaturas cognoscantur in Dei essentia vt imitabili ad ipsas, debet essentia cognosci vt imitabilis. Et vt Deus cognoscatur in creaturis à se dependentibus, propter huiusmodi dependentiam & indigentiam: debent cognosci vt indigentes & dependentes.

41. Quarto, falluntur quoque si putant solum decretum Dei de se incarnando posse ipsi esse medium sufficiens in quo videat Incarnationem esse futuram, præscindendo ab eo quod notat suum decretum esse infallibile, & à nullo violari posse. Nam præcisè hac secunda cognitione de infallibilitate decreti, non videtur connexio infallibilis, & necessaria Incarnationis cum decreto. Quare intellectus diuinus non habet quo sufficienter determinetur ad iudicandum Incarnationem esse futuram. Cætera quæ obijciunt, nobis non obsunt, & procedunt ex falsâ imaginatione, quod debeant in ordine cognitione mediata esse duæ notitiæ re vel ratione distinctæ & separabiles, quarum vna sit causa alterius. Quod supra refutauimus.

Relatum
transcenden-
tale
potest esse
prius natu-
ra & tem-
pore, corre-
lato.

Ruis.

Salas.

Albertin.

Multoque
magis po-
test illi esse
medium
cognitio-
nis.

38.

36.

37.